

ISBN: 978-625-7014-05-2

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

Ketebe Yayınları: 215

Klasikler



Editör

Yusuf Genç

Kapak

Harun Tan

Son Okuma

Cihan Aldık

Mizanpaj

Nilgün Sönmez

1. BASKI

Aralık 2019
İstanbul

ketebe.com

Ketebe Yayınları

Sertifika No. 34989

Maltepe Mahallesi Fetih

Caddesi No: 6 Dk: 2

Topkapı 34010 İstanbul

Tel: 212.612 29 30

e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

Matsis Matbaa Hizmetleri

San. ve Tic. Ltd. Şti

Sertifika No: 40421

Tevfik Bey Mah. Dr. Ali Demir Cad.

No: 51 Sefaköy Küçükçekmece / İstanbul

Tel: 212 624 21 11

©Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A. Ş.'ne aittir.
İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

HOCA AHMED YESEVÎ
DÎVÂN-I HİKMET

HİKMETLER MECMUASI

MISIR NÜSHASI - 1650



HAZIRLAYAN
MEHMET MAHUR TULUM

KETEBE

Mehmet Mahur Tulum

1966 yılında İstanbul-Fatih'te dünyaya geldi. Ambarlı İlkokulunu bitirip Ortaokulu Özel Fatih Koleji'nde tamamladı. 1984 yılında Kuleli Askeri Lisesi'nden, 1989 yılında da İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. 1990 yılında aynı bölümün Eski Türk Dili Anabilim Dalı'na Araştırma Görevlisi olarak atandı. 1991'de M.A., 1997'de Dr. Phil., 2011'de Doç. Dr., 2017'de Prof. Dr. unvanlarını elde etti. 1992-93 yıllarında Özbekistan-Taşkent Üniversitesi Türkî Kafedra'da ve 1994-95 yıllarında University of California'nın "Near Eastern Languages and Cultures" bölümünde tez konularıyla ilgili çalışmalar yaptı. 1998-2003 yılları arasında, İstanbul Üniversitesi'nde dersler verdi. Şubat 2004'te Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü'ne kurucu üye olarak katıldı ve 2006 yılına kadar idarecilik yaptı. 2008 yılından bu yana Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde çalışmakta olup, hâlihazırda Eski Türk Dili Anabilim Dalı Başkanlığı ve Bölüm Başkanlığı görevlerini sürdürmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	9
GİRİŞ	11
A. YAZMA HAKKINDA	21
B. YAYIM METODU HAKKINDA	25
C. HİKMETLER NASIL DEĞERLENDİRİLMELİYDİ, NE YAPILDI?	28

ÇEVİRİYAZILI VE AKTARILMIŞ METİN

I. BÖLÜM: YESEVÎ MENÂKIBNÂMESİ	45
II. BÖLÜM: İLÂHÎ AŞK ve ÂŞİK	101
III. BÖLÜM: ZİKİR	141
IV. BÖLÜM: ŞERİAT, SEMA, RAKS, HÂL İLMİ, MANSUR	183
V. BÖLÜM: GERÇEK ÂLİM, SAHTE ŞEYH	201
VI. BÖLÜM: HAMD, ŞÜKÜR, NEDAMET, TÖVBE, İSTİĞFAR, DUA, DİLEK, ÖLÜM, KENDİ AHVALI	211
VII. BÖLÜM: MÜNÂCÂT	241
VIII. BÖLÜM: MUHTELİF KONULAR	263
TEKNİK TERİMLER VE AÇIKLAMALAR	281
KAYNAKÇA	349
TIPKIBASIM	351

*Merhum dedem el-Hâc İmam Hasan Tulum'un
aziz hatrasına...*

ÖN SÖZ

Hoca Ahmed Yesevî takipçilerince manzum menkıbeler, hikmetler ve daha başka dinî şiirlerin bir araya getirilmesinden oluşturulan *Dîvân-ı Hikmetler*, Merkezî Asya halk edebiyatının en erken ve en kıymetli mahsulleridir. *Dîvân-ı Hikmetler*, yüzyıllar boyunca Orta Asya'nın daha çok okuma yazma bilmeyen Türk ahalisine Kur'an ve Sünnet öğretileri ile İslâm öğretisinin belli başlı kavramlarını aktaran temel malzemeyi ihtiva eder.

Sovyetler Birliği'nin disintegrasyonundan sonra Yesevî ve Yesevîlik üzerine yeniden büyük bir ilgi uyanmış, son çeyrek asırda birçok kongre ve sempozyum gibi faaliyetler ve yayınlar yapılmıştır. Hâl böyle olmasına rağmen bu konuda birinci dereceli kaynak olarak ortada duran *hikmetlerin* tahlilî bir değerlendirmesiyle tenkitli bir ilmî neşri bugüne kadar yapılamamış, başkaca söylenecek olursa *hikmetler* dinî, tarihî ve edebî belgeler toplamı olarak önemi açıkça ortadayken şimdiye kadar hak ettiği ölçüde incelenememiştir.

İlhamlarını asil köklerinden alan ve adını ihtişamlı şekilde Türk ve Türkçe tarihine altın harflerle yazdıran *Dîvân-ı Hikmetler*'in şiirlerini anlayıp yorumlayarak günümüz okuyucusunun beğenisine sunmak oldukça ciddi ve gerçekten üstesinden gelinmesi zor bir iştir. Öte yandan, Ahmed Yesevî *hikmetlerinin* yorumunu ihtiva eden bir eser üzerine birtakım yeni teklif ve değerlendirmelerde bulunmak ise -geniş bir dil, tarih, edebiyat, din, kültür bilgisi ile filolojik vukuf gerektirdiğinden- bir o kadar ciddi ve zor bir görevdir.

Bugüne kadar yürünmüş olan yollardaki leksik, gramatik ve filolojik problemler *hikmet* metinlerini tam olarak anlamak ve yaklaşık olarak açıklamak için engeller oluşturmuş gibi gözükür. Klâsik kültür ile çağımız arasındaki devasa boşluk, metin neşredenleri yorum konusunda çoğu kez sıkıntıya düşürmüş hatta pek çok kez onların yolunu kaybettirmiştir.